

Taklinger

Magasin fra Attac i Trondheim - nr. 9 - desember 2008

Ellers i dette nummer:

Mer finanskrise

Attac-leder Emilie Ekeberg var en av innledderne på debattmøte i Trondheim. (s 2)

Tjenestedirektivet

Taklingers redaktør slakter Arbeiderpartiets oppførsel. (s 2)

Patenter

NTNU/HiST Attac går hardt ut mot medisinpatenter! (s 2)

Aktivist-høst

Med Attacs europeiske sommeruniversitet i Tyskland, Europas sosiale forum i Sverige og Globaliseringskonferansen i Oslo, har det vært gode muligheter for møtevirksomhet og aksjoner det siste halvåret. Taklinger gir deg reportasjene. (s 6-7)

Skatteparadiser

Dette nummerets dybdeartikkel går grundig inn i problematikken rundt skatteparadiser. (s 4-5)

Kaklinger

Vår faste spalte gir deg nye oppgaver å løse. (s 8)

Bli medlem! (s 8)

ØKONOMISK KRISE

Foto: Taklinger

Foto: Taklinger

Foto: Bjørn Smestad

Foto: Mac Urata

Børsene stuper over hele verden. Det har vært kjørt stappfulle debattmøter over hele landet. Tusener går på gata og protesterer mot kasinoøkonomien.

Taklinger har intervjuet førsteamanuensis i samfunnsøkonomi ved NTNU, Rune Skarstein om den økonomiske krisa som hjemsøker verden.

Les en forkortet tekstversjon av intervjuet på side 3. På NTNU/HiST Attacs nettsider org.ntnu.no/attac får du en videoversjon av hele det halvtimeslange intervjuet.

Pasienter før patenter !

Av Live Fevåg

AU-medlem, NTNU/HiST Attac

Hvis en i din nære familie skulle få en alvorlig sykdom, ville du selvsagt ønske at personen skulle få bruke de beste medisinene som var tilgjengelig. Men for millioner av mennesker i fattige land er dette umulig. Livsviktige medisiner blir solgt dyrt, og statlig produksjon av billigere varianter er heller ikke mulig, siden medisinen er patentbelagt.

Trips-avtalen er en internasjonal avtale under Verdens Handelsorganisasjon, som definerer strenge minimumsregler for hvordan intellektuell eiendom skal behandles. Avtalen gjelder legemiddelpatenter, sammen med andre patenter, åndsverk, trademark og så videre. Beskyttelsesperioden for patenter er her satt til 20 år.

NTNU/HiST Attac ser at patentordningen gir et økonomisk insentiv for nyskaping. Men vi mener at der de økonomiske interessene kommer i konflikt med liv og helse, må det siste prioriteres. Ingen skal dø av sykdommer fordi den aktuelle medisinen er for strengt patentbelagt!

Ingen kan redde av en medisin som ikke er funnet opp enda, og legemiddelindustrien bruker nettopp utgifter til innovasjon og forskning som argument for patentbeskyttelse. NTNU/HiST attac mener også at vi må sørge for å alltid strebe etter best mulig kunnskap, men registrerer også at mye av legemiddelindustriens forskning er basert på åpen, offentlig finansiert forskning,

Attac Norge har en ressurside om patenter og medisin på <http://www.attac.no/meninger/medisin/>

Ill.: Attac

utført av universiteter og offentlige institusjoner. I tillegg er 2/3 av alle patenter som gis, ikke på nye medisiner, men på videreutvikling av allerede eksisterende medisiner. Dette er med på å senke kostnadene rundt legemiddelforskningen.

I Soria Moria-erklæringen går regjeringen inn for reforhandling av den internasjonale patentavtalen, TRIPS, for å bedre tilgangen til rimelige medisiner. Likevel har EFTA, og dermed Norge, inngått avtaler med u-land som stiller enda strengere krav til patentbeskyttelse enn det TRIPS gjør. NTNU/HiST attac krever at regjeringen ikke inngår handelsavtaler som inneholder krav om patentbeskyttelser.

Pasienter før patenter!

T

Teksten ble vedtatt som en uttalelse på NTNU/HiST Attacs årsmøte i 2008

Hvis EU er viktigst...

Utviklingen i saken rundt EUs tjenstedirektiv har vært svært beklagelig sett fra et Attac-standpunkt.

Kreftene som har slåss mot EUs tjenstedirektiv har vært mange og brede, alt fra Attac og andre sosiale bevegelser, til det meste av norsk fagbevegelse har etterhvert blitt enige om at bruk av reservasjonsretten i EØS-avtalen er nødvendig mot tjenstedirektivet.

Tjenstedirektivet er usolidarisk, det flytter makt fra folkevalgte til byråkrater og det gir mer sosial dumping. Mange tilhengere av direktivet, deriblant store deler av fagbevegelsen i Europa motsetter seg denne argumentasjonen ved å peke på at det såkalte "opphavslandsprinsippet" skal være forlatt i den reviderte utgaven etter forliket i Europaparlamentet. I den sammenhengen er det viktig å peke på tre ting:

- De konservative i parlamentet mener prinsippet er bevart.
- Det blir dermed domstolene som til slutt avgjør hva som er gjeldende lov. Vaxholm, Viking, Ruffert og Luxemburgdommene har vist hvordan det bruker å gå med arbeidslivet når det blir overlatt til EU-dommerne.
- "Euro-LO" har ingen mulighet til veto, og må forsøke å slåss om tolkningsmakten over de vage formuleringene.

Når Stoltenberg nå bruker partipisken med ene hånda og kjører over SV, Sp og LO med den andre for å presse gjennom tjenstedirektivet, er det tydelig hva som er viktigst i Ap. Det er ikke velferd, og det er heller ikke arbeidernes rettigheter.

Ronny Kjelsberg

Taklinger #9 2008

Taklinger er et partipolitisk uavhengig magasin utgitt av Attac i Trondheim. Vi har som formål å skape økt oppmerksomhet om aktuelle saker, og å sette disse inn i et større globalt perspektiv. Signerte artikler representerer ikke nødvendigvis Attacs syn.

Ansvarlig redaktør:

Ronny Kjelsberg - ronny.kjelsberg@hist.no

Redaksjon:

Live Fevåg, Martine Kråkøy Romstad, Einar Faanes, Torunn Lien Nilsen, Ståle Fjeldstad

www.org.ntnu.no/attac

Trykket med støtte fra: sit tapir

Åpner for kunnskap

Vellykket krisemøte

Foto: Taklinger

Av Ronny Kjelsberg

Ekstra stoler måtte bæres inn når over 50 deltagere samlet seg på debattmøtet om den økonomiske krisa som Attac tok initiativ til å arrangere.

Innledere var Peder Martin Lysestøl

(førstelektor i sosialøkonomi), Endre Jo Reite (Kredittsjef i Sparebank1 SMN) og Emilie Ekeberg (Leder av Attac Norge).

Se video av innledningene på : <http://org.ntnu.no/attac/archives/163>

Taklinger-intervjuet: Økonomisk krise

Førsteamanuensis i samfunnsøkonomi ved NTNU, Rune Skarstein har vært høyt og lavt siden finanskrisa startet for fullt, men Taklinger fikk tak i økonomen på Dragvoll mellom slagene for et eksklusivt intervju hvor vi forsøker å belyse både historien, nåtiden og framtiden til krisa.

Av Ronny Kjelsberg
Redaktør, Taklinger

RK: Det er mye uenighet omkring hva som er årsaken til krisa. Hva mener du er bakgrunnen for finanskrisa - er det bare for lite reguleringer på finansmarkedene, og amerikanske banker som har vært litt slepphendte eller er det mer strukturelle problemer som er ute og går?

Skarstein: Finanskriser har oppstått i kapitalismens historie gang på gang, så dette er ikke noe nytt eller uventet, det måtte komme. Under en høykonjunktur blir det produsert store mengder finanskapital som ikke går tilbake til produktive investeringer, men som investeres finansielt, og på et eller annet punkt vil dette si stopp. Dette blir typisk kombinert med masse lånefinansiering. Subprime-krisa i USA har nok vært viktig for å utløse denne finanskrisa. Der ble det gitt lån på basis av at boligprisene bare ville fortsette å stige, så vi har hatt både en låne-boom og en kreditt-boom, samtidig som vi fikk kredittderivater, hedgefond og private aksjefond (private equity funds). Kombinasjonen av disse faktorene førte til finanskrisa.

Samtidig er det også en annen krise som kommer til å bli viktigere på sikt, og det er de enorme ubalansene i verdensøkonomien, med USAs store underskudd i forhold til utlandet, særlig Kina. Store deler av verdens industriproduksjon er flyttet fra Vesten, og spesielt USA, til Kina. Dette har ikke vært årsaken til finanskrisa, men finanskrisa kan forsterke disse problemene. Dollaren vil holde seg sterk under krisa, og USA vil da fortsette å importere mye fra Kina. Når krisa går over vil dollaren falle, og da vil også Kina få store problemer.

Men denne krisa har altså å gjøre med akkumulasjonssyklusene i kapitalismen. I hver eneste ny akkumulasjonssyklus får vi denne genereringa av finanskapital. Men i denne syklusen har vi også fått enorme endringer i produksjonsmønsteret i verden, og det vil få betydning framover.

RK: Hva tror du kommer til å skje nå framover? Hvor ille kommer dette til å bli? Er vi i Norge bedre sikret enn andre land mot krisa?

Skarstein: Nå er jo oljefondet redusert med et par hundre milliarder kroner, men det er jo fremdeles igjen litt å bruke der. Krisa kom til Norge gjennom at bankene ikke fikk lån gjennom interbank-systemet. Derfor fikk vi denne byttehandelen gjennom at staten ga obligasjoner til bankene. Nå ser det ut til at det hittil stort sett er DnB NOR som har kjøpt dette, og jeg tror det er en mangel på likebehandling av bankene her. De kan ikke stille ulike krav til ulike banker.

Finanskrisa har ført til en etterspørselskrise som i første omgang rammer bygg- og anleggsbransjen, og der burde det være enkelt for regjeringa og gå inn målrettet for eksempel med midler til reparasjon og rehabilitering av offentlige bygg, bygge jernbane osv. Det er mange muligheter.

RK: Synes du regjeringa har gjort de riktige tinga i forhold til den økonomiske krisa med sine krisepakker? Er de ute med rett type motkonjunkturpolitikk, og hva burde de evt. ha gjort annerledes?

Skarstein: Jeg tror nok at det å øke eksportkreditten er et riktig grep, og regjeringa må nok også gå ut med lån til eksportorientert industri. Vestlig bilindustri sliter og Norge vil som en stor underleverandør merke dette.

” Norge har bidratt direkte til denne krisa gjennom oljefondet.

I forhold til offentlige investeringer er det to problemer med regjeringas tiltak. Det ene er at det så langt er alt for lite. Det andre er at regjeringa har gitt rentefrie lån, og svært mange kommuner er allerede svært forgjeldet. Det vi trenger er en kraftig økning av overføringene fra staten til kommunene for å få fart på de offentlige investeringene.

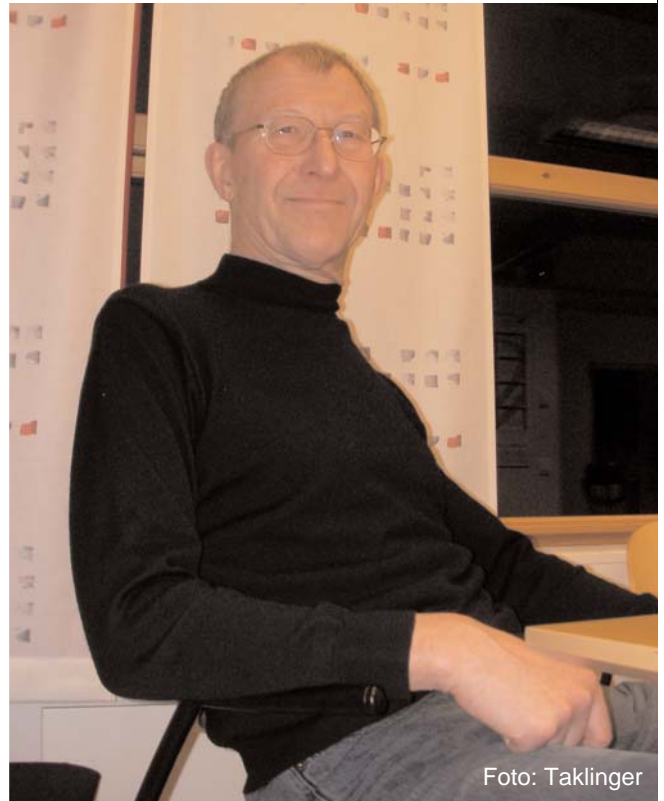

Foto: Taklinger

TRAVEL: Den enes død er den andres brød, og den økonomiske krisa har i hvertfall ikke gjort Rune Skarstein arbeidsledig.

RK: Hva kan vi gjøre for å komme oss ut av krisa igjen, denne gangen, og for å hindre at dette skjer igjen?

Skarstein: Norge har jo bidratt direkte til denne krisa gjennom oljefondet. Oljefondet var ved utgangen av 2007 på 380 mrd dollar. Disse pengene har bidratt til denne flommen av finanskapital på jakt etter profitt som skapte denne krisa.

Kapitalkontroll vil være et bra tiltak for å dempe slike kriser, og ville forandre finanskapitalens karakter totalt, men det ønsker jo ikke Norge som helst vil stå fritt til å hele tiden flytte midlene i oljefondet hit og dit.

En omsetningsavgift på Oslo Børs på for eksempel 0,7% ville bidra til å dempe en del av disse svingningene som skaper kriser, og ville i tillegg kunne gi rundt regnet 20 mrd i året til offentlige budsjetter for å fylle opp svømmebassengene i kommunene, rehabilitere offentlige bygg osv. De har hatt en slik avgift på London-børsen i over ti år, og det er faktisk også den billigste formen for inndrivning av skatt. Motviljen mot å gå til slike tiltak er merkelig.

Skatteparadiser

Denne teksten har som mål å gi en kjapp innføring i problematikken omkring skatteparadis, - å si litt om hva de er, hvordan de virker, og hvilken effekt de har på verdensøkonomien.

Av **Ronny Kjelsberg**, *Taklinger-redaktør*
og **Torunn Lien Nilsen**, *NTNU/HiST Attacs skatte- og ulandseksperter*

Hva er et skatteparadis?

Det finnes ingen entydig definisjon på hva et skatteparadis er, og det finnes selvsagt gli-dende overganger i skattenivå, hemmelig-hold og andre ting. Det er også en viss uenighet mellom forskjellige aktører omkring hvilke land som er skatteparadis og hvilke som ikke er det. La oss begynne med å se litt på OECDs analyser.

I sin definisjon av skatteparadiser vektlegger OECD blant annet:

1. Ingen, eller neglisjerbare skatter
2. Beskyttelse/hemmelighold av personlig finansiell situasjon
3. Manglende gjennomsiktighet
4. "Ring fencing" (lavere skatt for selskaper eid av folk som ikke bor i skatteparadis)

Det er likevel ikke slik at OECD sitter med fasiten på hva som er et skatteparadis. Den uavhengige organisasjonen Tax Justice Network er kritisk til OECDs definisjoner på flere områder. TJN er en uavhengig organisasjon som jobber med forskning, analyser, og informasjonsarbeid på områder som har med skatt og reguleringer å gjøre.

TJN skriver blant annet følgende om OECDs initiativ på skatteparadisfronten: "this initiative is flawed, partly because it tends to reflect only the interests of rich OECD countries, and it fails to recognise the role that some of the world's biggest financial centres - notably the City of London and New York - are tax havens"

At en organisasjon av rike stater som OECD neglisjerer fattige lands problemer til fordel for interessene til de rike medlemsstatene burde ikke overraske noen andre enn de mest naive av oss, men hva er dette med London og NY?

La oss se litt på London. Journalisten James Meek i The Guardian, forsøkte å svare på hvorfor så mange søkkrike mennesker flytter til London, og han skriver:

"One explanation is that in the past few years London has become, even more than in the 1990s, the world's conduit of choice for private wealth. Its generous tax treatment of the mega-rich, particularly those born abroad, makes it in some ways a virtual tax haven."

Meeks siterer videre advokaten Caroline Garnham som hjelper mange av Londons skatteflyktninger med juridisk/økonomiske spørsmål:

"I've always thought that England would benefit a lot by becoming an 'offshore

haven'. It's already halfway there. Why not make more of it? We're only a tiny little island".

Avslutningen her røper vel skatteparadisets natur - "We're only a tiny little island" - derfor har det ikke noe så si at vi snylter på de verdiene som blir skapt andre steder.

Ifølge Tax Justice Network har vi i dag:

- 72 skatteparadiser over hele verden
- Særlig mange i Europa og Karibien
- 34 av skatteparadisene her oppstått i løpet av de siste 30 årene
- Problemet er altså i ferd med å forverres

Hva er problemet?

Jeg vil i hovedsak trekke fram to momenter som det mest problematiske med skatteparadiser:

- Skatteparadiser er blant annet med på å legge til rette for kapitalflukt og å gjøre skatteunndragelse mulig, og undergraver dermed hele skattesystemet.

- Skatteparadis er også med på å gjøre det vanskeligere å oppdage forskjellige kriminelle aktiviteter (f.eks. korrupsjon, hvitvasking av penger, finansiering av terrorisme, trafficking osv.)

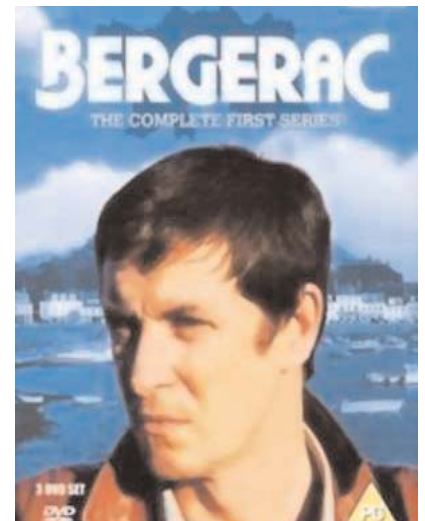
Hvorfor trenger vi skatt

Skatt er helt nødvendig for å skaffe til veie offentlige midler. Heldigvis brukes ikke offentlige midler bare på pensjonsordninger til toppolitikere, men også i svært stor grad på helse, utdanning, samferdsel, osv. osv. Tilgang på offentlige finanser er altså en forutsetning for å kunne ha noe i nærheten av en velferdsstat.

I tillegg trengs skatt også for mange andre formål - det er for eksempel en viktig måte å redistribuere inntekter - altså foreta omfordeling på, og har slik en potensielt viktig økonomisk utjevnefunksjon. Skatt brukes for å både subsidiere og avgiftsbelegge varer slik at den helhetlige samfunnskostnaden gjenspeiles i prisen, mens andre varer kan subsidieres av lignende årsaker.

Videre er offentlige midler et viktig verktøy for å styrke og beskytte demokratiske kanaler for politisk representasjon, slik at ikke lobbyister og sterke kapitalinteresser får makt over det demokratiske systemet i kraft av sin kapitalmakt.

Til sist er skatt et av de viktigste verktøy for å regulere økonomien - noe som kanskje er en av de viktigste oppgavene i en stat. En sterkt svingende og uforutsigbar økonomi får stygge utslag for vanlige folk gjennom utrygghet for inntekt, arbeid, boliglån etc.

JERSEY: Nordmenn flest ble kjent med skatteparadis gjennom TV-serien Bergerac på 80-tallet. Her representert ved DVD-utgaven.

Slik sett er skatt helt nødvendig, og institusjoner som undergraver skattesystemet på en global basis ved utstrakt vampyrvirksomhet overfor andre staters verdiskapning er en uting.

Hvor ille er det?

Men hvor stort problem kan egentlig disse skatteparadisene være? I en artikkel fra 2005 oppsummerer Christensen, Coleman & Kapoor en del viktig statistikk som viser omfanget av skatteparadisenes aktivitet:

- Minst halvparten av verdenshandelen går gjennom skatteparadis, selv om paradisene sjøl står for bare 3 % av verdens BNP.

- 60 % av internasjonal handel skjer internt i selskaper. Dette vil si at internprising er utbredt, og dessverre skaper dette et stort rom for juks og gjør at internmisprising også er svært utbredt.

- Verdiene som holdes i skatteparadiser er estimert til 11 billioner US\$, og det er over 1/3 av verdens BNP.

- Andelen internasjonale selskaper øker også. I 1990 hadde vi 37 000 internasjonale selskaper med 175 000 datterselskaper i skatteparadis. I 2003 var antallet økt til 64 000 internasjonale selskaper med 870 000 datterselskaper i skatteparadis.

- Veksten i skatteparadisene er nå så sterk at det dannes ca 150 000 nye skatteparadis-selskaper årlig

- Pengestrømmen gjennom skatteparadis er estimert til 7 billioner US\$. Dette tilsvarer hele den globale handelen med varer og tjenester. (Sammenhengen mellom dette og det øverste strekpunktet har med å gjøre at svært mange av transaksjonene i skatteparadis er rent finansielle transaksjoner, og altså ikke er handel med varer og tjenester.)

Skatt og u-land

Selv om vi har sagt en del generelt om hvorfor skatt er viktig i et samfunn, har de fattige landene i verden en del ekstra problemer som gjør at de (som vanlig) blir rammet hardere av skatteflukt, skattekonkurranse og skatteunndragelser.

Utviklingsland har i utgangspunktet mindre grunnlag for å få inn skatt enn rike land, blant annet på grunn av en svak offentlig sektor som har problemer med skatteinnkreving. Fattige land har også en stor del av økonomien som er uformell, og som dermed ikke genererer skatteinntekter.

Tradisjonelt har mange utviklingsland fått en stor del av inntektene sine fra toll. Dette har blitt vanskeligere med krav fra Det internasjonale pengefondet (IMF), Verdensbanken (WB) og Verdens handelsorganisasjon (WTO) om å liberalisere handelen stadig mer.

I tillegg til dette kommer altså skattekonkurranse og skatteparadis som ødelegger for skatteinngangen.

I tillegg til disse utfordringene med skatteinngang, har fattige land også en del utfordringer som gjør tilgang på offentlige midler enda viktigere enn i rike land.

Et åpenbart poeng er den store fattigdommen vi ofte finner hvor behovet for tilgang på midler til ren nødhjelp er stort. Fattige land mangler også infrastruktur i stor grad, og de mangler et offentlig velferdstilbud. Fattigdommen gjør også at behovet for å bygge opp disse tingene er ekstra stort.

Samtidig med dette har fattige land ofte høy risiko ved investeringer og de mangler en kapitalrik privat sektor. I sum gjør dette at tilgangen på offentlig midler er svært viktig, og man bør stille spørsmål på om det er noen som helst realisme i å nå FN's tusenårsmaal dersom vi ikke kan gjøre noe med skatteinngangen til disse landene.

U-land er også ekstra utsatt for skattekonkurranse. Skattekonkurranse er den mekanismen vi opplever når land presses til å senke skattene for å tiltrekke seg investeringer eller hindre kapitalflukt. Det kan dreie seg om å senke det generelle skattenivået, eller om å innføre regler om f. eks. lavere skatter for utenlandske selskaper, (det såkalte ring-fencing), og til slutt kan det også dreie seg om frihandelssoner - områder i land som er isolert fra den normale økonomien og som opplever tilnærmet skattefrihet for å tiltrekke seg investeringer.

Når flere land begynner med slike ting skapes det et press også overfor andre om å gjennomføre slike tiltak for å tiltrekke seg kapital, og vi får en konkurranse om å ha lavest mulig skatt.

Dette er selvsagt en svært uheldig utvikling, siden det fører til både mindre skatteinntekter, men også til at skattebyrden vris til de delene av samfunnet som ikke har mulighet til å flytte til skatteparadis: skatt på arbeid og på konsum. Igjen er dette noe som går verst ut over fattige land, og også verst utover de fattige i fattige land, siden de har forholdsvis lite inntekter fra avkasting på investert kapital (beskattes lite), og relativt mer på arbeid (må dermed beskattes hardere)

Hva blir gjort, og hva må gjøres?

Så er spørsmålet - hva blir gjort, og hva må gjøres med skatteparadisene. OECD har - på tross av sine mangler - gjort noen positive ting i forhold til skatteparadis, men OECD har (i og for seg heldigvis om man ser på andre politikkområder) ingen utøvende myndighet. Enkelte land må selv velge å implementere de retningslinjene OECD måtte fremme.

Videre har OECD nå bare 3 skatteparadis på sin liste som "non cooperative", selv om det eneste de andre skatteparadisene har gjort er å akseptere å gå i "dialog" med OECD. OECDs "cooperative" skatteparadis har altså ikke gjort noe i retning av å endre på sin praksis - deres skadelige effekt på verdensøkonomien fortsetter med uforminsket styrke.

Et annet problem med OECD er at de anbefaler bilaterale skatteavtaler - avtaler mellom enkeltland. Dette er noe som nok kan både krever en viss økonomisk styrke å presse igjennom, men som også krever en stor administrativ ressurs i statsapparatet. I det hele tatt er dette en strategi som kan virke

for enkelte rike i-land, men som vil være ubrukelig for fattige land.

Som et alternativ til dette foreslår organisasjoner som Attac og tidligere nevnte TJN å innføre en ny type regnskapsrapportering - land for land-rapportering (country by country reporting). Dette innebærer bl.a. at alle selskaper må rapportere sine interne regnskapstall og sin fullstendige selskapsstruktur (i dag må de for eksempel dette bare ned til første datterselskapsnivå). Dette vil ikke innebære noen ekstrabelasting for selskapene siden dette er opplysninger selskapene uansett må ha til sine interne regnskaper, og dersom alle selskaper må rapportere dette vil det også skape like spilleregler mellom selskapene.

En annen interessant utvikling har skjedd i EU-parlamentet. Parlamentet avviste nylig et forslag til nytt regnskapssystem utviklet av de store revisorselskapene, og vil ha inn country by country reporting i såkalte "extractive industries" - dvs. gruvevirksomhet, olje, gass etc. - virksomhet som tar ut

HVOR LENGE VAR JOHN FREDRIKSEN I PARADIS?: Over ser du Tax Justice Networks kart over skatteparadis i Europa. Les hele rapporten på Attacs ressurside. (Ill.: TJN)

naturressurser.

Norge vedtok i fjor en lov om internprising, men siden den først gjelder fra regnskapsåret 2008 er det for tidlig å si hvilken reell effekt den vil ha. Norge har forøvrig også ledet en internasjonal "task force" på skatteparadis, men heller ikke der skjer det svært mye konkret.

Det finnes noen enkle ting som Norge faktisk kunne gjøre unilateralt, for å ta tak i problematikken rundt skatteparadis og gå foran.

Man kunne rett og slett innføre krav om CBC-rapportering. Man kunne stille krav til alle statlig eide selskaper om at de ikke skal drive business i skatteparadis. Man kan stille krav til offentlige kontrakter, om at de ikke skal gis til selskaper som opererer i skatteparadis.

Oljefondet er et stort tema - og om man går gjennom investeringsporteføljen finner man mye rart. Oljefondet er nok det enkeltområdet hvor Norge påvirker internasjonal økonomi i størst mulig grad. I dag har vi noen svært begrensede etiske retningslinjer som kommer inn først i etterkant av investeringene. Om disse kunne bli styrket, og kommet inn i forkant av investeringene hadde dette selvsagt vært et lite skritt i rett retning, men man kan selvsagt også se på om denne funderingen hvor man pøser penger inn i de ustabile finansmarkedene er den rette måten å bruke oljepengene på i det hele tatt. - Men det er en annen debatt.

Et siste moment i forhold til arbeidet som faktisk blir gjort iht. skatteparadis er å samordne alle departementene i arbeidet. Som det har vært i dag har det i stor grad vært rene UD-prosjekter, men i slikt arbeid må også finans-, kommunal- og handelsdept. dras inn i arbeidet, ellers risikerer man at det ene departementet undergraver det andres arbeid. **T**

Mer lesning på Attac Norges ressurside om skatterettferd: www.attac.no -> mening-er -> skatterettferd -> ressurside om skatterettferd

Verdiene i skatteparadis er over 1/3 av verdens BNP

Attacere i alle (europaiske) land – forén dere!

Ei uke med politikk, musikk, folk fra hele verden og tysk øl – hva er vel bedre? Det tenkte en busslast norske attacere, deriblant en håndfull trøndere, da de satte kursen mot Saarbrücken, Tyskland og Attacs første Europeiske SommerUniversitet (ESU) første uka i august tidligere i år.

Foto: Einar Faanes

BOVÉ: En av Attac-bevegelsens superhelter - José Bové, her fra sin avslutningsapell på ESU.

Av Eivind Hageberg

Taklingers Tyskland-korrespondent

Det var ikke småtterier trønderrepresentantene møtte på kontinentet. Tyskerne hadde stelt i stand en seks dagers samling med over 200 ulike arrangementer, og til tross for et ørlite finansielt underskudd, karakteriserte arrangørene i etterkant ESU som en kjempesuksess. Sven Giegold, en av de tyske initiativtakerne, uttalte at ESU hadde markert starten på økt samarbeid mellom de nasjonale Attac-lagene, og når mer enn 800 deltakere fra 28 land var innom i løpet av moroa, tror vi han på det.

I Saarbrücken ble også Attacbevegelsens tiårsjubileum behørig markert med paneldebatt om utfordringer og framtidsutsikter for bevegelsen. Her ble det klart at situasjonen i mange land er langt ifra rosenrød – Marokko, Polen og Sverige sliter alle med sine særegne problemer. Et av spørsmålene som ble reist til panelet, der blant andre vår egen Marte Nilsen deltok, var om Attac kom til å dø ut, som så mange andre protestbevegelser ute av stand til å stille reelle alternativer. Dette ble tilbakevist på det sterkeste: «Vi er grunnlagt på et ja til regulasjon av finanstransaksjoner til innbyggernes beste. Vi er ikke bare en protest, vi er et alternativ for en annen verden», ble det sagt til stor jubel fra en fullsatt sal.

Attacbevegelsen fikk også flotte gratulasjoner fra den prominente franske globaliseringskritikeren Jose Bove. I sin

tale (på fransk, såklart) under avslutningsarrangementet fremhevdde han de siste suksessene til den globaliseringskritiske bevegelsen, og hvilke spennende tider vi går i møte de neste årene. «Dette er et spesielt øyeblikk for alle folkerotsbevegelser: Med irenes nei til EU-traktaten og bruddet i samtalene i Verdens Handelsorganisasjon, har vi lyktes i å stoppe to nyliberale storprosjekter», sa «Lille Asterix», og oppfordret alle Attacere til å utnytte mulighetene i ESU til å knytte europeiske kontakter.

Blant de sentrale resultatene av ESU var beslutningen om å utvikle felleseuropeiske Attac-kampanjer. I disse dager er det særlig store forventninger til kampanjen for demokratisk kontroll av finansmarkeder, og de første fruktene er allerede høstet inn i form av en felleseuropeisk oppropskampanje med slagordet «Steng kasinoet!». ESU markerte også starten for mindre prosjekter – til sammen 15 prosjekter ble besluttet igangsatt av ildsjeler fra hele Europa. Eksempler på slike prosjekter er «Aquattac», «FeministAttac», et Latin-Amerikansk nettverk og et «La Oss Opplyse Verden Gjennom Wikipedia»-prosjekt.

Sist, men ikke minst, ble planer lagt for felleseuropeisk mobilisering fram mot både Europas og Verdens Sosiale

Forum, samt G8-konferansen i Italia neste sommer. Det kan dermed virkelig være tilfellet at ESU har markert starten på en europafisering av attacbevegelsen, der kunnskap og aktivisme flyter fritt over landegrensene. For mer informasjon, lenker og videoopptak av flere foredrag (og fantastisk samba), gå inn på www.org.ntnu.no/attac og se etter ESU. **T**

Foto: Einar Faanes

HEKTISK: Et komprimert program samlet Attactivister fra hele Europa (+ litt til).

Dokumentasjon fra ESU: <http://www.european-summer-university.eu/pages/en/documentation.php>

Globaliseringskonferansen 2008

Foto: Ronny Kjelsberg

STINN BRAKKE: Også på globaliseringskonferansen i Oslo trakk finanskrise-møtet mye folk. Folkets hus ble stappfullt, og folk måtte stå langs veggene og sitte på gulvet.

Rundt 1900 mennesker kom innom Folkets Hus i Oslo mellom den sjette og den niende november, noe som er en ny publikumsrekord for Globaliseringskonferansen.

Av Håkon Line

Taklingers Oslo-korrespondent

Arrangørene konstaterer også fornøyd at andelen deltakere som kom på egen hånd, uavhengig av politiske partier og organisasjoner, aldri har vært høyere, noe som tyder på at konferansen har appell også utenfor den tradisjonelle venstresida.

Stormøtene var spesielt godt besøkt, med omkring tusen deltakere hver av dagene, og publikum sittende på gulvet og stående langsmed veggene.

På fredag var det debatt om NATO og Afghanistan, og den afghanske eksilpolitiker Malalai Joya kom med en innstendig oppfordring til Norge og de andre okkupasjonsmaktene om å trekke seg ut av landet. 'Det vi trenger er frigjøring, ikke okkupasjon', sa hun. 'Om NATO trekker seg ut, får vi i det minste bare én fiende å slåss mot'.

Hovedtaler på lørdagens stormøte om finanskrisa var Yosh Tandon, økonomiprofessor og direktør for South Centre i Genève. Han påpekte at det ikke først og fremst var arbeiderklassen og de fattige landene, men nyliberalismen og dens institusjoner som var i krise. Videre hevdet han at enhver krise bar i seg store muligheter for forandring, og at dette var en gylden sjanse for venstresida til å gripe initiativet og framforhand-

le en 'New Deal' for verdenshandelen.

Globaliseringskonferansen har blitt en stor og bred møteplass, og den spiller en kjempeviktig rolle i å koordinere og skape samhörighet mellom organisasjonene på venstresida. Om den holder seg like stor og like relevant i årene som kommer, vil den være en kjemperessurs for alle oss som tror at en annen verden er mulig!

GLOBALISERINGSKONFERANSEN:

- Arrangeres av Norges Sosiale Forum
- GK2008 var den største noensinne med 1900 deltagere
- Attac var medarrangør av en mengde møter og seminarer
- Nettsider er på globalisering.no
- Se videoer fra Globaliseringskonferansen på NTNU/HiST Attacs nettsider org.ntnu.no/attac

ESF 2008 i Malmö

Foto: Mac Urata/ESF08

HVA SA VI?: En Attac-blokk fra den store demonstrasjonen under ESU2008. Tiden vil vise om det er noen som hører etter.

Av Einar Faanes

Taklingers Sverige-korrespondent

Årets ESF - Europas sosiale forum, ble arrangert i Malmö, Sverige mellom den 17. og den 23. september.

Attac Sverige var svært sentrale i arrangementen av forumet, og med 13000 betalende deltagere, og over 15000 deltagere i marsjen fra starten (med flere tusen til som kom med underveis) var det en kraftfull markering av at de

sosiale bevegelsene lever i beste velgående i Sverige.

Sentrale tema på årets ESF var privatisering og spørsmål rundt brutalisering av arbeidslivet, og angrep på faglige rettigheter, miljø, mat og økologi og demokratispørsmål. På grunn av nærheten til Sverige var det naturlig nok en stor norsk Attac-delegasjon til stede.

Les mer om forumet på <http://www.esf2008.org>

Test dine geografi- kunnskaper!

Med Live og Martine

I en verden som blir stadig mer "globalisert", som det så fint heter, blir kunnskap om geografi en viktig del av dannelsen. Kaklingerredaksjonen tar tak i utfordringen, og i denne utgaven av Kaklinger kan du sjekke hvordan det står til med dine egne kunnskaper, både når det gjelder internasjonale og (meget) lokale forhold. Hvis du anser deg i stand til å svare korrekt på noen eller alle spørsmålene, kan du som vanlig vinne en premie ved å fylle inn slippen under!

-En torsdag i høst var studiesirkelgruppa på Bakklandet Antikvariat og så John Pilgers film "War on Democracy," som handler om USAs politikk overfor landene i hvilken del av verden?

-I sommer ble Torunn inspirert av Sambattac til å starte sin egen trommesirkel med NTNU/HiST Attac. Hvilket land besøkte Torunn i sommer?

-Og nevnte trommesirkel møtes annenhver-ukentlig til dyst i hvilket bygg på NTNU-Gløshaugen?

-NTNU/HiST Attac sitt møte om Finanskrisa skulle egentlig holdes på denne puben:

-Men ble i siste øyeblikk flyttet opp noen etasjer, til et sted også kjent for film:

-Ronny har stått fram som reggae-sanger i høst. Reggae blir gjerne forbundet med Jamaica, men hvilken amerikansk by opprinner musikkjangeren egentlig fra?

-I hvilket skatteparadis foregikk handlingen i detektivserien Bergerac med John Nettles i tittelrollen?

-Fredag 7. november forsov Håkon seg, og gikk glipp av et spennende møte om Globale konsekvenser av klimaendringene. I hvilken norsk by var Håkon?

-Hvilket land har verdens mest berømte boliglån?

-Bare for å være irriterende: Hva heter hovedstadene i Montenegro, Burundi, Usbekistan og Tuvalu?

-Og til slutt: I hvilken by ble Attac stifta?

Bli med i Attac!

Sliter du med dårlig samvittighet? Er du engasjert, men mangler det siste lille sparket i baken. Vi har laget et enkelt lite skjema som gjør at du kan melde deg inn og begynne å jobbe sammen med andre om politiske og samfunnsmessige spørsmål i Attac. Du kan også melde deg inn på internett på www.attac.no.

Dersom du alt er medlem, men mangler tid, eller helt enkelt ønsker å støtte oss, kan du gi en gave. Sett beløpet inn på kontrnr. 4202 07 72500. Dersom du ønsker å øremerke støtten til avisen, merk giroen "Taklinger".

Jeg vil bli medlem av Attac!

- Vanlig medlem (kr. 270,-)
 Student/trygdet/pensjonist (kr. 140,-)
 Ungdom under 20 (kr. 50,-)
 Støttemedlem – for deg som vil gi litt ekstra (kr. 600,-)

navn

adresse

postnr. og sted

epost

telefon

fødselsår

Adresseten betaler
for sending i Norge

Distribueres av
Posten Norge

ATTAC NORGE
Svarsending 1250
0090 Oslo

Ønsker du å bidra til bladet med artikler, leserbrev eller layout mm., ta kontakt med noen i redaksjonen, eller send et e-brev til redaktøren.

Dersom du ikke vil klippe i bladet, kan du rive eller skjære ut kupongen.